

Sygn. akt II Ca 121/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 marca 2014 roku

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Tryb. Wydział II Cywilny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący	SSO Grzegorz Ślęzak
Sędziowie	SSO Dariusz Mizera (spr.) SSR del. Mariusz Kubiczek
Protokolant	sekr. sądowy Beata Gosławska

po rozpoznaniu w dniu 17 marca 2014 roku w Piotrkowie Trybunalskim

na rozprawie sprawy z powództwa Ł. S.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w W.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego od wyroku Sądu Rejonowego w Bełchatowie

z dnia 19 grudnia 2013 roku, sygn. akt I C 30/13

oddala apelację i zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 600 (sześćset) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu za instancję odwoławczą.

Na oryginale właściwe podpisy

Sygn. akt II Ca 121/14

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 19 grudnia 2013 r. Sąd Rejonowy w Bełchatowie I Wydział Cywilny po rozpoznaniu sprawy z powództwa Ł. S. przeciwko (...) SA w W. o zapłatę:

1 / zasądził od pozwanego (...) SA w W. na rzecz powoda Ł. S. kwotę 10.000,00 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 26 listopada 2012 r.,

2/ oddalił powództwo w pozostałej części,

3/ zasądził od pozwanego (...) SA w W. na rzecz powoda Ł. S. kwotę 757,60 złotych tytułem kosztów procesu.

Podstawę powyższego rozstrzygnięcia stanowiły przytoczone poniżej ustalenia i rozważania Sądu Rejonowego.

W dniu 7 maja 2002 r. w Z. doszło do wypadku, w którym zginął P. S. - brat Ł. S.. Sprawca wypadku był nietrzeźwy, we krwi miał 1,4 promila alkoholu. Posiadał ubezpieczenie w (...) SA.

Ubezpieczyciel sprawcy wypadku (...) SA w W. odmówił wypłaty bratu zmarłego Ł. S. zadośćuczynienia na podstawie art. 448 kc wskazując, iż roszczenie zadośćuczynienia za cierpienie i ból po śmierci brata nie mieści się w kategorii naruszenia dóbr osobistych.

Ł. S. bardzo mocno przeżył śmierć brata. Brat był od niego starszy o 5 lat, był dla niego wzorem; byli nierozłączni, wszystko robili razem, czas poza szkołą i pracą spędzali także razem, poza wypadkami, gdy jego brat wychodził na dyskotekę. Po wypadku brat Ł. S. przez dwa miesiące leżał w szpitalu - po tym czasie zmarł nie odzyskawszy przytomności. Ł. S. często go odwiedzał w szpitalu, czasem dwa razy dziennie. Ł. S. widział, jak w dniu wypadku jego brat odjeżdża ze swoim kolegą. Krótko potem usłyszał nadjeżdżające pogotowie. Pobiegł zobaczyć co się stało i dowiedział się o wypadku brata.

Po śmierci brata Ł. S. zamknął się w sobie, przestał wychodzić z domu i kontaktować się z kolegami, a nawet chodzić do szkoły. Przestał jeść. Starszy brat wprowadzał go w dorosłe życie, pomagał rozwiązywać problemy dojrzewania. Pomiędzy Ł. S. a jego bratem istniała braterska więź. Do dzisiaj odczuwa traumę i pustkę po śmierci brata, nie wychodzi z domu, najchętniej siedzi sam, kontaktuje się tylko z jednym przyjacielem średnio raz na dwa tygodnie. Dbą o kondycję fizyczną w ten sposób, iż gra w piłkę. Nie rozmawia z nikim o wypadku nie chcąc sprawiać bólu rodzinie. Nie korzystał z pomocy psychologa ani psychiatry, gdyż zawsze starał się radzić sobie ze wszystkim sam, odczuwa niechęć mówienia innej osobie o swoich przeżyciach.

U Ł. S. śmierć brata wywołała zaburzenia emocjonalne mieszczące się w granicach fizjologicznej reakcji żałoby po stracie bliskiej osoby, charakteryzujące się wystąpieniem smutku, bólu, żalu, zaburzeń łaknienia i snu. Ł. S. po śmierci brata przez dwa tygodnie nie uczęszczał do szkoły z powodu złego samopoczucia. U Ł. S. w 2010 r. zdiagnozowano chorobę - zespół (...); jest to choroba genetyczna, endogenna, niezależna od czynników zewnętrznych co oznacza, iż Ł. S. choruje na nią od urodzenia. W psychologii przyjmuje się, że czynniki stresogenne mogą zaostrzać przebieg istniejących schorzeń somatycznych. Jednakże w niniejszym wypadku z uwagi na to, iż chorobę zdiagnozowano u Ł. S. w 2010 r. z psychologicznego punktu widzenia nie ma bezpośredniego związku przyczynowo - skutkowego między śmiercią jego brata a dekompensacją schorzenia somatycznego w 2010 r. Po śmierci brata Ł. S. nie korzystał z pomocy psychologa ani psychiatry, nie miał rozpoznanej żadnej jednostki chorobowej z kręgu zaburzeń psychicznych. Od września 2002 r. kontynuował naukę, skończył kilka szkół, obecnie uczy się nowego zawodu. Utrzymuje kontakty towarzyskie, dba o kondycję fizyczną. Zgłaszane przez Ł. S. przeżycia związane ze śmiercią brata nie przekroczyły pod względem formy i treści fizjologicznej reakcji żałoby, która nie jest uważana za rozstrój zdrowia rozumiany jako choroba psychiczna i nie daje podstaw do orzekania o uszczerbku na zdrowiu (...) SA nie odpowiedział na zgłoszone przez pełnomocnika Ł. S. w dniu 22 października 2012 r. żądanie wypłaty zadośćuczynienia w kwocie 40.000,00 zł. Pismo to zostało doręczone (...) SA w dniu 26 października 2012r.

Sąd Rejonowy zważył, iż powództwo zasługuje na uwzględnienie.

Istota ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej wynikająca z art. 822 kc sprowadza się do tego, że w sytuacji zaistnienia szkód określonych w § 2 tego przepisu, zakład ubezpieczeń zobowiązuje się do zapłacenia odszkodowania osobom trzecim, względem których odpowiedzialność za te szkody ponosi ubezpieczający albo osoba, na rzecz której została zawarta umowa ubezpieczenia.

Odpowiedzialność odszkodowawcza z tytułu obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej została uregulowana w ustawie z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczeń Komunikacyjnych / Dz. U. Nr 124, poz. 1152 /.

Zgodnie z art. 34 cyt. ustawy z ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych przysługuje odszkodowanie, jeżeli posiadacz lub kierujący pojazdem mechanicznym są obowiązani do odszkodowania za wyrządzoną w związku

z ruchem tego pojazdu szkodę, której następstwem jest śmierć, uszkodzenie ciała, rozstrój zdrowia bądź też utrata, zniszczenie lub uszkodzenie mienia.

Zgodnie z art. 35 cyt. ustawy ubezpieczeniem OC posiadaczy pojazdów mechanicznych jest objęta odpowiedzialność cywilna każdej osoby, która kierując pojazdem w okresie trwania odpowiedzialności ubezpieczeniowej wyrządziła szkodę w związku z ruchem tego pojazdu. Art. 36 cyt. ustawy stanowi, że odszkodowanie ustala się i wypłaca w granicach odpowiedzialności cywilnej posiadacza lub kierującego pojazdem mechanicznym, najwyżej jednak do ustalonej w umowie ubezpieczenia sumy gwarancyjnej, której przekroczenie w okolicznościach niniejszej sprawy nie wchodzi w grę.

W niniejszej sprawie nie ma wątpliwości, iż do wyrządzenia szkody doszło w następstwie ruchu pojazdu mechanicznego. Zdaniem Sądu niewątpliwym jest także, iż zachodzą podstawy odpowiedzialności cywilnej sprawcy szkody.

Podstawą prawną powództwa jest art. 448 kc w zw. z art. 24 kc. Należy bowiem mieć na uwadze, że zdarzenie, z którego powód wywodzi roszczenie, miało miejsce w dniu 2 maja 2002 r., a zatem przed dniem wejścia w życie art. 446 § 4 kc, który obowiązuje od dnia 3 sierpnia 2008 r. i wobec tego nie może być podstawą rekompensowania krzywdy doznanej przez Ł. S..

Zgodnie z utrwalonym już orzecznictwem Sądu Najwyższego Sąd może przyznać członkom rodziny zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę także wówczas, gdy śmierć bliskiego nastąpiła przed 3 sierpnia 2008 r. / p. uchwała SN z 22 października 2010 r., III CZP 76/10, Biuletyn Sądu Najwyższego 2010 /10/11, uchwała SN z dnia 13 lipca 2011 r., III CZP 32 / 11, Biuletyn Sądu Najwyższego 2011 / 7 / 9 /.

Sąd Najwyższy, mimo początkowo rozbieżnego orzecznictwa i sporów w doktrynie, przyjął zatem ostatecznie możliwość uzyskiwania tej szczególnej rekompensaty, także za szkody powstałe przed w/w datą, pod warunkiem że się nie przedawniły, a więc zanim takie świadczenie wprost wpisano do kodeksu cywilnego.

Wątpliwości na powyższym tle powstały z tego względu, iż nowela wprowadzająca przepis art. 446 § 4 kc nie zawierała przepisów przejściowych, co do zasady nie miało on zatem zastosowania do wcześniejszych zdarzeń. Obecnie jednak Sąd Najwyższy rozstrzygnął te wątpliwości w sposób wskazany wyżej.

Należy podnieść, iż śmierć osoby najbliższej powoduje naruszenie dobra osobistego osoby związanej emocjonalnie ze zmarłym. Nie każdą więź rodzinną niejako automatycznie należy zaliczyć do kategorii dóbr osobistych, lecz jedynie taką, której zerwanie powoduje ból i cierpienie, rodzi poczucie krzywdy. Osoba dochodząca roszczenia na podstawie art. 448 kc powinna zatem wykazać istnienie tego rodzaju więzi, stanowiącej jej dobro osobiste podlegające ochronie. Zgodnie jednakże ze stanowiskiem Sądu Najwyższego za zerwanie więzi osobistej, rodzinnej wskutek śmierci osoby bliskiej wywołanej przestępstwem członkom rodziny należy się zadośćuczynienie pieniężne. Sąd Najwyższy wskazał, iż najbliższemu członkowi rodziny przysługuje na podstawie art. 448 kc w zw. z art. 24 § 1 kc zadośćuczynienie za doznaną krzywdę, gdy śmierć nastąpiła na skutek deliktu, który miał miejsce przed dniem 3 sierpnia 2008 r.

Na podstawie wskazanego przepisu kompensacie podlega doznana krzywda, a więc w szczególności ból, cierpienie i poczucie osamotnienia po śmierci członka najbliższej rodziny. Śmierć osoby bliskiej stanowi zwykle wielki wstrząs dla rodziny, a cierpienia fizyczne, jakie się z tym wiążą, mogą przybierać ogromny wymiar - tym większy, im mocniejsza była więź emocjonalna łącząca zmarłego z najbliższymi.

Wysokość samego zadośćuczynienia powinna uwzględniać wszelkie okoliczności mające wpływ na rozmiar doznanej krzywdy oraz kompensacyjny charakter zadośćuczynienia - jego wysokość winna przedstawiać odczuwalną wartość, także na tle ogólnych warunków ekonomicznych i poziomu zamożności społeczeństwa.

W ocenie Sądu I instancji w przypadku powoda wystąpiły przesłanki do przyznania zadośćuczynienia w żądanej i zasądzonej kwocie. Zostało wykazane, że powód bardzo mocno przeżył śmierć brata oraz następne zerwanie więzi

rodziny. Odczuwał wszystkie emocje i uczucia związane z żałobą po śmierci osoby bliskiej - żal, ból, smutek, przygnębienie, pustkę. Był to dla niego wielki wstrząs tym bardziej, że jego relacje z bratem były szczególnie bliskie. Powód do dziś nie może sobie poradzić z brakiem brata, odczuwa jego brak. Istniała pomiędzy nimi silna więź emocjonalna. W ocenie Sądu śmierć brata była dla powoda źródłem dużych cierpień psychicznych. Brat był dla powoda osobą szczególnie bliską, pomagał mu radzić sobie z problemami okresu dojrzewania, wprowadzał w dorosłe życie, praktycznie cały czas poza szkołą i pracą spędzali razem. Materiał dowodowy zgromadzony w sprawie daje pełne podstawy do przyjęcia, iż więź rodzinna łącząca powoda z bratem była tak silna, iż jej zerwanie stanowi naruszenie dóbr osobistych powodów dających podstawę do zastosowania art. 448 kc w zw. z art. 24 § 1 kc.

Wysokość przyznanego powodowi zadośćuczynienia uwzględnia powyższe okoliczności, w szczególności rozmiar jego cierpień po śmierci brata - na tle ogólnych warunków ekonomicznych i poziomu zamożności społeczeństwa. Zasądzona kwota przedstawia realną, odczuwalną wartość, jednakże nie jest zawyżona. Sąd wziął pod uwagę zarzut przyczynienia się brata pozwanego do powstania szkody, jako że zdecydował się pojechać samochodem z kierowcą będącym pod wpływem alkoholu. W ocenie Sądu nie ma jednak podstaw do przyjęcia, iż przyczynienie to wynosi aż 50 %. Zasadnym byłoby w niniejszej sprawie żądanie zadośćuczynienia w kwocie 15.000,00 zł. Zasądzona kwota 10.000,00 zł uwzględnia zarówno przyczynienie się brata powoda do powstania szkody, jak i znaczny wpływ czasu od jej powstania. Odsetki zostały zasądzone zgodnie z żądaniem pozwu - od dnia następnego po upływie miesięcznego terminu od dnia przyjęcia przez ubezpieczyciela pisma zawierającego żądanie zadośćuczynienia.

W ocenie Sądu powód ostatecznie nie wykazał wystąpienia szkody w zakresie przewyższającym przyznane zadośćuczynienie. Należało zatem oddalić żądanie w kwocie przekraczającej 10.000,00 zł.

O kosztach Sąd orzekł na podstawie art. 100 kpc. Na koszty poniesione przez powoda składają się: 17,00 zł opłata skarbową od pełnomocnictwa, 600,00 zł - tytułem kosztów zastępstwa procesowego, 330,00 zł - tytułem kosztów opinii biegłego; łącznie 947,00 zł. Ponieważ powód wygrał sprawę w 80 %, poniesione koszty sądowe należało zasądzić również w 80 % - tj. kwotę 757,60 zł.

Apelację od w/w wyroku w imieniu pozwanego (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. Oddział (...) w Ł. wywiódł pełnomocnik zaskarżając wyrok w pkt 1 i 3 (tj. w zakresie rozstrzygnięcia o kosztach procesu).

Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił :

1/ naruszenie prawa materialnego, tj. przepisu art. 448 kc w związku z art. 24 kc przez przyjęcie, że powodowi przysługuje zadośćuczynienie z tytułu naruszenia dóbr osobistych - więzi rodzinnych, szczególnych więzi emocjonalnych między członkami rodziny,

2/ art. 34 ustęp 1 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych /.../, poprzez przyjęcie, że umowa obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej obejmuje odpowiedzialność odszkodowawczą za naruszenie dóbr osobistych innych niż życie i zdrowie,

3/ naruszenie prawa materialnego tj. art. 362 kc. przez przyjęcie zbyt niskiego przyczynienia się zmarłego do szkody.

4/ naruszenie prawa procesowego tj. art. 233 kpc statuującego zasadę swobodnej oceny dowodów, przejawiające się w ustaleniu niższego stopnia przyczynienia się zmarłego do szkody niż akceptowane przez obie strony procesu 50 %.

Powołując się na powyższe zarzuty wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania za I i II instancję.

W odpowiedzi na pozew pełnomocnik powoda wnosił o oddalenie apelacji i zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda zwrotu kosztów procesu za instancję odwoławczą.

Sąd Okręgowy zważył co następuje :

Apelacja jest niezasadna, zaś podniesione w niej zarzuty naruszenia prawa materialnego tj. art. 24 k.c. , art. 448 k.c. i art. 362 k.c. nie zasługują na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy w całości podziela pogląd przyjęty przez Sąd Rejonowy dotyczący podstawy prawnej odpowiedzialności pozwanego z tytułu zadośćuczynienia wynikającego ze zdarzenia- czynu niewolonego (wypadku komunikacyjnego) mającego miejsce przed dniem 3 sierpnia 2008 roku.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalone jest już stanowisko, iż najbliższemu członkowi rodziny zmarłego przysługuje na podstawie art. 448 w związku z art. 24 § 1 k.c. zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę, gdy śmierć nastąpiła na skutek deliktu, który miał miejsce przed dniem 3 sierpnia 2008 r. (por. wyrok z dnia 14.01.2010 r., IV CK 307/09, OSNC –ZD 2010, nr C, poz. 91, uchwała z dnia 22.10.2010 r. III CZP 76/10, OSNC –ZD 2011, nr B, poz. 42, wyrok z dnia 10.10.2010 r. II CSK 248/10, OSNC –ZD 2011, nr B, poz. 44, wyrok z dnia 11.05.2011 r., I CSK 621/10, Legalis rok 2011, uchwała z dnia 13.07.2011 r., III CZP 32/11, OSNC 2012, Nr 1, poz. 10).

Sąd Okręgowy podziela w całości trafną argumentację jurydyczną stanowiącą podstawę stanowiska przyjętego przez Sąd Najwyższy.

Katalog dóbr osobistych określonych w art. 23 k.c. ma charakter otwarty, a więź emocjonalna łącząca osoby bliskie może być zaliczona do tego katalogu.

Dobrami osobistymi są bowiem wartości niematerialne związane z istnieniem i funkcjonowaniem podmiotów prawa cywilnego, które w życiu społecznym są uznawane za doniosłe i zasługujące z tego względu na ochronę. Trudno zatem znaleźć argumenty sprzeciwiające się uznaniu za dobro osobiste człowieka więzi rodzinnych, które stanowią fundament prawidłowego funkcjonowania rodziny i podlegają ochronie prawnej. Skoro dobrem osobistym w rozumieniu art. 23 k.c. jest kult pamięci osoby zmarłej, to -a fortiori – może nim być także więź między osobami żyjącymi.

Błędnym jest stanowisko strony pozwanej, iż skoro ustawodawca zdecydował o potrzebie wprowadzenia do kodeksu cywilnego nowej regulacji prawnej, tj. art.446§ 4 k.c. to należy uznać – przyjmując racjonalne działanie ustawodawcy - że zaszła potrzeba uzupełnienia luki prawnej, w związku z czym nie było podstaw prawnych do zasądzenia zadośćuczynienia za śmierć osoby najbliższej w stanie prawnym sprzed 3 sierpnia 2008 r. Stanowisko to w żaden sposób nie znajduje uzasadnienia zarówno w obowiązujących przepisach prawa, jak i w świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego. Sąd Okręgowy w pełni zgadza się z Sądem Najwyższym, że dodanie art.446§ 4 k.c. nie jest jedynie wyrazem woli ustawodawcy potwierdzenia dopuszczalności dochodzenia zadośćuczynienia na gruncie przepisów obowiązujących przed wejściem w życie tego przepisu, lecz - wbrew twierdzeniom strony pozwanej - jest również dokonaniem zmiany w ogólnej regule wynikającej z art. 448 k.c. przez zawężenie kręgu osób uprawnionych do zadośćuczynienia. Bez wprowadzenia art.446§ 4 k.c. roszczenia tego mógłby dochodzić bowiem każdy, a nie tylko najbliższy członek rodziny. Przepis ten ułatwia również dochodzenie zadośćuczynienia, gdyż umożliwia jego uzyskanie bez potrzeby wykazywania jakichkolwiek innych – poza w nim wymienionych – przesłanek, a jednocześnie wzmacnia również wykładnię art. 446§ 3 k.c. wiążąc funkcję tego przepisu wyłącznie z ochroną majątkową.

Niezasadny jest także zarzut dotyczący naruszenia art. 34 ustęp 1 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych /.../, poprzez przyjęcie, że umowa obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej obejmuje odpowiedzialność odszkodowawczą za naruszenie dóbr osobistych innych niż życie i zdrowie. Co prawda Sąd Rejonowy powołał ten przepis jako podstawę swojego rozstrzygnięcia niemniej jednak nie znajduje on zastosowania w przedmiotowej sprawie bowiem zdarzenie w wyniku którego śmierć poniósł brat powoda miało miejsce w 2002r. podczas obowiązywania rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 24 marca 2000 r. w sprawie ogólnych warunków ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody powstałe w związku z ruchem tych pojazdów (Dz.U. Nr 26, poz. 310 ze zm.).

Przepis § 10 ust. 1 w/w rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 24 marca 2000 r. w sprawie (obecnie podobną treść zawiera art. 34 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych /.../) nie wyłączał z zakresu ochrony ubezpieczeniowej zadośćuczynienia za krzywdę osoby, wobec której ubezpieczony ponosił odpowiedzialność na podstawie art. 448 k.c. (por. uchwała SN z 7 listopada 2012r. III CZP 67/12 (www.sn.pl)). Należy podzielić obszerną argumentację jurystyczną przytoczoną w tym zakresie przez Sąd Najwyższy w uzasadnieniu powoływanej wyżej uchwały. Twierdzenia apelacji stanowią jedynie polemikę z ugruntowanym już stanowiskiem sądów powszechnych w tym zakresie .

Wreszcie niezasadny jest zarzut naruszenia art. 233 k.p.c. którego uzasadnienie łączy się ściśle z zarzutem naruszenia prawa materialnego tj. art. 362 k.c. . Rozstrzygnięcie Sądu jest bowiem trafne. Przedmiotem zaskarżenia jest bowiem określona kwota pieniężna , a ta niezależnie od tego jakie przyczynienie określił Sąd jest określona prawidłowo . Zakładając bowiem przyczynienie na poziomie 50% jak to zostało określone przez strony to kwota 20.000 zł zadośćuczynienia , nie wydaje się być zbyt wygórowaną jeśli się uwzględni charakter więzi łączących rodzeństwo które przecież razem dorastało.

Mając na uwadze powyższe na podstawie art. 385 k.p.c. apelację jako bezzasadną należało oddalić.

Uwzględniając fakt , iż pozwany przegrał sprawę przed drugą instancją na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c. należało zasądzić od pozwanego na rzecz powoda kwotę 600 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania.

Na oryginale właściwe podpisy